

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף ל

משנה: ראובן שמעון ולוי אחים < רחל ולאה אחיות > ראובן נשוי לרחל ושמעון ללאה, לוי נשוי לאשה נכרית (= שאינה אחותם) < ראובן מת ללא בנים > אשתו רחל נופלת לייבום לפני לוי (= אבל לא לפני שמעון מפני שנשוי לאחותה) < לוי ייבם את רחל > לוי מת ללא בנים < כעת שתי נשותיו של לוי (= רחל והנכרית) נופלות לפני שמעון. במקרה זה הראשונה (= רחל) פטורה מייבום וחליצה משום שהיא אחות (= של לאה) אשתו של שמעון, והשניה (= הנכרית) פטורה משום שהיא צרתה.

עשה בה מאמר: אם לוי לא ייבם את רחל אשת ראובן אלא עשה בה מאמר, ואח"כ מת, רחל פטורה מייבום וחליצה משום שהיא אחות אשתו של שמעון, והנכרית חולצת משום שמדאורייתא מאמר לא קונה והיא אינה נחשבת ל'צרת ערווה' הפטורה מייבום, אבל מדרבנן היא כן נחשבת ל'צרת ערווה' בגלל המאמר, ולכן חולצת ולא מתייבמת.

גמרא: משמע שאם לוי לא עשה מאמר ברחל ומת לפני שייבם אותה הרי ששמעון יכול לייבם את הנכרית. א"כ מוכח שאין זיקה אפילו באח אחד, שהרי בשלוי מת רחל נפלה לייבום רק לפני שמעון, ואם יש זיקה הרי שהיא כבר נחשבת לאשתו וממילא צרתה נחשבת ל'צרת ערווה' שהרי היא צרת אחות אשתו, אלא בהכרח שאין זיקה ולכן מותר לשמעון לייבם את הנכרית!

משנה: ראובן שמעון ולוי אחים < רחל ולאה אחיות > ראובן נשוי לרחל ושמעון ללאה, לוי נשוי לשרה שהיא אשה נכרית (= שאינה אחותם) < לוי מת ללא בנים > אשתו שרה נופלת לייבום לפני אחד האחים (ראובן או שמעון) < ראובן ייבם את שרה > ראובן מת ללא בנים < כעת שתי נשותיו של ראובן (= שרה ורחל) נופלות לפני שמעון. במקרה זה הראשונה (= רחל) פטורה מייבום וחליצה משום שהיא אחות (= של לאה) אשתו של שמעון, והשניה (= שרה הנכרית) פטורה משום שהיא צרתה.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatlada18@gmail.com

052-342-4473

עשה בה מאמר: אם ראובן לא ייבם את שרה אשת לוי אלא עשה בה מאמר, ואח"כ מת, רחל פטורה מייבום וחליצה משום שהיא אחות אשתו של שמעון, והנכרית (= שרה) חולצת משום שמדאורייתא מאמר לא קונה והיא אינה נחשבת ל'צרת ערווה' הפטורה מייבום, אבל מדרבנן היא כן נחשבת ל'צרת ערווה' בגלל המאמר, ולכן חולצת ולא מתייבמת.

גמרא: קושיא: מדוע המשנה חוזרת שוב על דין 'עשה בה מאמר' וכו' (= שנכתב במשנה הקודמת), והרי אפשר ללמוד זאת מהמשנה הקודמת - ומה שם במשנה הקודמת שהאחות אשה נעשית צרה של הנכרית כלומר שהנכרית היא אשתו העיקרית של לוי והאחות אשה היא רק טפלה לה (= בגלל שעשה בה מאמר) בכל זאת הנכרית אסורה משום צרת ערוה, במשנתנו שהנכרית היא נעשית צרה לאחות אשה כלומר שהאחות אשה נשואה לבעלה והנכרית היא טפלה לה (= בגלל שעשה בה מאמר) כל שכן שהיא אסורה משום צרת ערוה.

תירוץ: התנא שנה את משנתנו בהתחלה, ואת דין המשנה הקודמת הוא היה סבור להתיר (= לנכרית להתייבם), אלא שאח"כ סבר שיש לאסור גם את הנכרית, ומתוך שדין זה היה חביב עליו לכן הקדים אותו וסידר אותו בהתחלה (= במשנה הקודמת). ובאמת לאחר שהוסיף את המשנה הקודמת כבר לא היה צריך לשנות את משנתנו, אלא הואיל וכבר נשנית משנתנו והתלמידים הורגלו לשנותה לכן משנה לא זזה ממקומה.

משנה: ראובן שמעון ולוי אחים < רחל ולאה אחיות > ראובן נשוי לרחל ושמעון ללאה, לוי נשוי לשרה שהיא אשה נכרית (= שאינה אחותם) < ראובן מת ללא בנים > אשתו רחל נופלת לייבום לפני לוי (= אבל לא לפני שמעון מפני שנשוי לאחותה) < לוי ייבם את רחל > לאה אשת שמעון מתה < לוי מת > כעת שרה ורחל נופלות לייבום לפני שמעון. במקרה זה רחל אסורה על שמעון לעולם למרות שהיא כעת כבר אינה אחות אשתו (= שהרי לאה אחותה אשת שמעון מתה), הואיל והיא הייתה אסורה עליו בעבר שעה אחת (= לאחר שראובן מת).

גמרא: אמר רב יהודה אמר רב: כל יבמה שאי אפשר לקיים בה את הפסוק "וַיָּבֶמָה יִבְמָה" עָלֶיהָ" בשעת נפילתה לייבום, משום שהיא אסורה על היבם, הרי היא אסורה על היבם כדן אשת אח שיש לו בנים גם אם אח"כ היא כבר אינה אסורה עליו.

הני מילי היכא דלא איחזיא ליה בנפילה ראשונה: היה מקום לחשוב שהיא אסורה עליו לעולם רק במקרה שכבר בנפילה הראשונה היא לא הייתה ראויה לו, כגון במקרה של משנתנו - שכשהיא נפלה לפניו לייבום עדיין אשתו שהיא אחותה הייתה אז בחיים (= כשראובן מת עדיין לאה אשתו של שמעון הייתה בחיים, ורחל הייתה אז אסורה עליו מדין אחות אשתו) ורק לאחר שלוי ייבם אותה מתה לאה אשתו של שמעון, אבל היכא דאיחזיא ליה בנפילה ראשונה כגון שלאה אשת שמעון מתה לפני שלוי ייבם את רחל, הייתי חושב שמותר לשמעון לייבם את רחל (= שהרי כעת אין היא אחות אשתו והיא עומדת לייבום גם לפני שמעון), קמ"ל שהיא אסורה על שמעון לעולם.

הא נמי תנינא (= במשנה לקמן לב.) שני אחים נשואים שתי אחיות וכו': ראובן ושמעון אחים < רחל ולא אחיות > ראובן נשא את רחל ושמעון את לאה < ראובן מת ללא בנים > רחל נופלת לייבום לפני שמעון אבל אסורה עליו מדין אחות אשתו < לאה אשתו של שמעון מתה. במקרה זה רחל אסורה על שמעון לעולם הואיל והיא הייתה אסורה עליו בעבר מדין אחות אשתו. ע"כ המשנה לקמן. א"כ חוזרת הקושיא מה מחדש רב יהודה בשם רב.

מהו דתימא וכו': היה מקום לחשוב ששם (= במשנה לקמן) היא אסורה עליו לעולם משום שכבר בשעת נפילתה לייבום לפני שמעון היא נדחתה ממצות ייבום לגמרי, שהרי היא הייתה אז אסורה עליו, וממילא אין עליה זיקת ייבום כלל ופטורה מחליצה וייבום, ולכן גם אח"כ כשלאה מתה אין רחל יכולה לחזור ולהיות מותרת ליבם, אבל רב יהודה בשם רב עוסק במקרה שהיא לא נדחתה ממצות ייבום לגמרי בשעת נפילה, שהרי היא נפלה לייבום לפני לוי (= שהיה נשוי לנכרית) וא"כ יש עליה עדיין זיקת ייבום, ולכן לאחר שאחותה מתה היה מקום לחשוב שמתוך שהייתה ראויה להתייבם ללוי שתתייבם לשמעון, קמ"ל שאסורה עליו לעולם.

משנה: גירש אחד מבעלי אחיות (האח השני) **את אשתו:** ואחר כך מת האח השלישי הנשוי לאישה נכרית (שאינה אחות לשתי הנשים) בלא בנים, ואחר כך ייבם האח השני (המגרש) אותה ומת בלא בנים – מותר לאח הראשון לייבם אותה, משום שהיא לא היתה מעולם צרת אחות אשתו, כי כאשר היא נפלה ליבום לאח השני הוא כבר גירש את אשתו הראשונה (האחות).

גמרא: מהמשנה מדויק שדוקא אם קודם כל גירש האח השני את אשתו, ואחר כך מת האח השלישי - היא מותרת להתייבם לאח הראשון. אבל אם קודם כל היה מת האח

השלישי שאז היתה זיקה בינה לשני האחים, גם אם אחר כך גירש האח השני את אשתו ולאחר מכן ייבם אותה, כשימות האח השני היא תהיה אסורה לאח הראשון משום צרת אחות אשתו בזיקה. החידוש כאן הוא שאפילו שהנכרית נפלה לשני אחים יש זיקה לשניהם.

ולרב אשי קשיא דרב נחמן: שדייק מהמשנה הראשונה בעמוד ש'אין זיקה' אפילו כשהיא נופלת רק לפני אח אחד. עיין לעיל.

אמר לך רב אשי: אין לדייק כדברי רב נחמן, אלא בכל מקרה הנכרית צריכה חליצה. משום הזיקה שהיתה לאשת האח שמת, שנפלה לפני בעל הנכרית ליבום קודם שמת, ונעשית הנכרית צרתה בזיקה, וכשמת האח בעל הנכרית היא צרת אחות אשתו של האח החי.

ומה שנקטה המשנה את המקרה באופן שעשה בעל הנכרית מאמר באשת האח שמת – לחדש שלא כדעת בית שמאי הסוברים שאם עשה 'מאמר' הנכרית אינה צריכה אפילו חליצה, כי לדעתם 'מאמר' קונה קנין גמור ונמצא שהנכרית היא ממש צרת אחות אשתו של האח החי.

ולרב נחמן קשיא דרב אשי: אמנם לדעת רב נחמן שכן דייק מהמשנה הנ"ל שאין זיקה, קשה דיוקו של רב אשי ממשנתנו שיש זיקה?

וכי תימא: שרב נחמן לא ידייק את המשנה כרב אשי, אלא אפילו אם קודם מת הנשוי נכרית ואחר כך גירש האח השני את אשתו וכנס את היבמה, ומת, שמותרת היבמה לאח הראשון משום ש'אין זיקה'. אם כן דברי המשנה בסופה זו היא שאמרו וכולן... או נתגרשו צרותיהן מותרות' באים למעט – ולא באופן שקודם כנס האח השני את הנכרית ואחר כך גירש את אשתו, שאז כשמת אסורה אשתו השניה הלא היא הנכרית להתייבם לראשון, משום צרת אחות אשתו. אפילו שכאשר מת השני היא כבר אינה צרת אחות אשתו של הראשון, שהרי כבר נתגרשה, כי 'שעת הנישואין' קובעת (שהיה נשוי בחייו לאחות אשתו והייתה אז הנכרית צרתה), ולא 'שעת המיתה'.

הניחא: אלא שכל זה תלוי במחלוקת אמוראים לעיל בדף יג' ע"א שם הקשתה הגמרא סתירה מהמשנה בתחילת המסכת ממנה משמע ש'שעת המיתה' קובעת [שאם האח שמת היה נשוי לערוה של אחיו השני ולאישה נוספת, וגירש את הערוה קודם שמת, אין אשתו (הנכרית) נאסרת לאחיו משום 'צרת ערוה'. ולמקרה שלנו: אם גירש השני

את אשתו לפני שמת אפילו שהיה זמן בחייו שהנכרית היתה צרה לאשתו הלא היא אחות אשתו של האח הראשון – כשמת מותרת הנכרית להתייבם לראשון] - למשנה שלנו שממנה משמע ש'שעת הנישואין' קובעת כאמור?

רבי ירמיה תירץ - תברא (=שבור את המשניות לשני תנאים שונים). ורבא תירץ – הכל תנא אחד ו'זו ואין צריך לומר זו' קתני, כלומר דברי המשנה שלנו אין בהם חידוש, כי באמת אפילו אם גירש לאחר שכנס מותרת להתייבם, ואין לדייק ממשנתנו כמו שרצינו לומר בדעת רב נחמן.

על כרחך כרבי ירמיה סבירא ליה: סבירא ליה לרב נחמן שהמשניות חולקות זו על זו, כי כאמור לדברי רבא אפילו אם כנס ואחר כך גירש היא מתייבמת, ואם כן אין דברי המשנה שלנו 'זו היא שאמרו וכו' ממעטים כלום.

ורבא: הסובר שגם אם כנס השני את הנכרית ואחר כך גירש את האחות, הנכרית מתייבמת לראשון – בהכרח שהוא מדייק את משנתנו בדעת רב אשי ש'יש זיקה', אלא שלדעתו כוונת המשנה 'זו היא שאמרו וכו' למעט מקרה שבו השני לא גירש את אשתו וגם לא כנס את הנכרית ומת, שאז האח הראשון אינו יכול לייבם את הנכרית משום שהיא כבר נעשתה צרת אחות אשתו בזיקה (שהיתה לה זיקה בחיי האח השני עם אשתו שהיא אחותה).

אבל אם הוא יסבור כרב נחמן ש'אין זיקה' נמצא שגם באופן הזה תהיה הנכרית מותרת להתייבם לראשון, ואם כן לא יהיה שום מיעוט ב'זו היא שאמרו וכו'.

משנה: כל ה-טו' עריות המנויות בתחילת המסכת שפוטורות צרותיהן – אם הערוות התקדשו בספק או התגרשו בספק, צרותיהן צריכות חליצה.

ספק קרוב לו ספק קרוב לה: כגון שעמדו ברשות הרבים במרחק שמונה אמות מצומצמות זה מזו, וכידוע ד' אמות של אדם קונות לו, אלא שנפלה הטבעת ספק בד' אמותיו ספק בד' אמותיה.

ספק גירושין: בשלושת האופנים הללו הגט כשר מהתורה ופסול מדרבנן. אך מכיון שיצא עליו שם פסול חששו רבנן שאם תתייבם הצרה יאמרו שצרת ערוה מותרת להתייבם.

גמרא: ואילו בגירושין: מדוע לא נקטה המשנה דוגמא של ספק כמו בקידושין?

אמר רבה: צרת הערוה היתה בחזקת התר להינשא לשוק מכיון שהיא נפטרה על ידי הערוה, אלא שמספק גירושי הערוה אתה בא לאוסרה על כל העולם – אל תאסור אותה מספק. מה שאין כן בספק גירושין של 'שלושה גיטין פסולים' שהגט כשר מהתורה - היא אסורה על כל העולם אלא שהצריכו אותה רבנן חליצה.